

ДОПОМОГА, ПІДТРИМКА ТА НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЦІННІСНО-ГУМАНІСТИЧНИЙ ВЕКТОР СЬОГОДЕННЯ

Чеботарьова О.В., доктор педагогічних наук, завідувач відділу освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, м. Київ, Україна

Ідея гуманізації суспільства є провідною ціннісною методологічною основою організації процесів навчання, виховання та розвитку особистості.

Сучасний ціннісно-гуманістичний вектор освіти дітей з особливими освітніми потребами в умовах воєнного стану в країні спрямований на важливі основи життєзабезпечення дітей та їхніх родин, надання їм вчасної консультативної психологічної допомоги, підтримки та можливості продовжувати навчання з метою їхньої соціальної адаптації та особистісного розвитку.

Негайність вирішення даної проблеми зумовлена військовими подіями, які відбуваються внаслідок повномасштабної війни Російської Федерації проти України, що спричинило низку гострих викликів у соціально-психологічному та гуманітарному стані українського суспільства.

Значна кількість людей потребує ефективної психологічної й психотерапевтичної допомоги та підтримки. Сьогодні спостерігається нагальні потреби дітей та їхніх родин, які зазнали впливу травмівних подій, у отриманні ефективного психолого-педагогічного супроводу, надання освітньої та соціальної допомоги, прояві гуманістичних цінностей суспільства, підвищенні фахової компетентності фахівців, які працюють з дітьми з ООП.

Актуальними питаннями сьогодення у сфері освіти дітей з ООП є:

- забезпечення психолого-педагогічного супроводу дітей, постраждалих під час збройних протистоянь;
- проведення комплексу психолого-педагогічних і соціальних заходів, спрямованих на профілактику і реабілітацію дітей, які зазнали психотравмівних впливів;
- реалізація консультативно-психологічної, психокорекційної, психотерапевтичної роботи з дітьми з особливими потребами та їхніми родинами;
- проведення профілактичної роботи з подолання травматизації та емоційного вигорання дітей та дорослих, які отримали травмівний досвід в умовах війни;
- розроблення навчально-методичного забезпечення щодо навчання, розвитку і підтримки дітей з ООП та інше.

Під час військових конфліктів однією з найуразливіших та беззахисних категорій цивільного населення є діти та підлітки. На їхніх очах відбуваються страшні події, і більшість з дітей перебуває у стресі. Більшість з них не можуть прийняти нову реальність, у яку вони потрапили.

Діти з особливими освітніми потребами є особливо вразливими до цих страшних подій. Вони здригаються від вибухів, не розуміють нове переміщення у безпечне місце (бомбосховище), опиняються в ступорі або виявляють істерики під час сирен повітряної тривоги, відчувають постійний страх, розгубленість, тривогу та мають інші негативні психічні прояви.

Урахування їхніх особливостей психофізичного розвитку є важливою умовою реалізації підтримки, допомоги та їхнього навчання в складних умовах сьогодення. Слід пам'ятати, що діти з ООП мають різні можливості пізнавальної діяльності, не усі можуть швидко та правильно реагувати та обробляти інформацію з навколишнього середовища. Через це, важливим є застосування необхідної підтримки та допомоги таким дітям під час війни, враховуючи максимально їхні інтелектуальні можливості з метою мінімізувати у них наслідки психологічної травми.

Фахівці відділу освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН

України беруть участь у розробці різного контенту для підтримки як дітей з інтелектуальними та комплексними порушеннями розвитку, так і для фахівців, які працюють з такими дітьми наразі, використовуючи різні форми навчання (очну, дистанційну, змішану). Також допомагають консультаціями та порадами батькам дітей з особливими освітніми потребами, які потребують підтримки та допомоги фахівців. Співробітниками відділу проводяться всеукраїнські практико-орієнтовані конференції, семінари, круглі столи, майстер-класи та інші заходи.

На підтримку та екстрену допомогу дітям з ООП розроблено пам'ятки рекомендаційного характеру, які містять певний алгоритм дій при стресі чи інших нервово-психічних розладах у дітей з особливими освітніми потребами. Пам'ятки містять певні алгоритми, як діяти в тій чи ситуації та надати допомогу, яку потребують діти та підлітки.

На сторінці відділу постійно викладається корисний та цікавий матеріал для дітей з порушеннями інтелектуального різного віку, в тому числі, із особливими освітніми потребами для можливості дорослим заспокоїти дітей, створити психологічний комфорт.

Для допомоги фахівцям, як працюють з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку, мають змогу навчати, відділом освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку також презентуються методичні матеріали, презентації, путівники для батьків дітей з особливими освітніми потребами. Саме запропоновані навчально-методичні матеріали, навчально-методичні посібники, методичні рекомендації батькам та педагогам, які постійно розміщуються як на сайті Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка, так і на сторінці відділу у фейсбуці, розкривають важливі корекційні прийоми у роботі з дітьми з інтелектуальними та комплексними порушеннями розвитку, допомагають у навчанні, у використанні психокорекційних прийомів та технологій для нормалізації психічного стану, налагодженню комунікації та спілкування дітей зі своїми вчителями, друзями, однолітками.

Педагогам, психологам, батькам дітей з ООП було презентовано різноманітні навчально-методичні матеріали щодо допомоги, підтримки та навчання дітей з ООП в умовах воєнного стану в країні, а саме:

➤ рекомендації для педагогів та батьків щодо дистанційного навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах воєнного стану; <https://ispukr.org.ua/?p=8727#.YkQ2u1VBzIU>

➤ інформаційні матеріали на підтримку педагогів, які навчають дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах воєнного стану; численні презентації та відеозаписи щодо порад для батьків, як діяти у складних ситуаціях, як надати дитині психологічну допомогу тощо; <https://ispukr.org.ua/?cat=5&paged=2#.YkQ2IVVBzIU>

➤ технології навчання учнів з інтелектуальними та комплексними порушеннями розвитку в умовах воєнного стану; <https://www.facebook.com/laboligo/posts/1669346520069635>

➤ інформаційні матеріали щодо надання допомоги та підтримки дітям із синдромом Дауна; <https://ispukr.org.ua/?p=8727#.YkQ7v1VBzIU>

➤ матеріали щодо психолого-педагогічної підтримки дітей з інтелектуальними та комплексними порушеннями розвитку в умовах воєнного стану в країні й ін.; <https://ispukr.org.ua/?p=8705#.YkQ4V1VBzIU>

➤ інтерактивні ігри-навчання на підтримку дітей, які знаходяться в умовах укриття та ін. <https://ispukr.org.ua/?p=8716#.YkQ311VBzIU>

Також проводяться різні заходи, на яких висвітлюються окреслені навчально-методичні розробки та означені матеріали [1; 2; 3;4]. Так, наразі 19 травня 2022 року у форматі онлайн марафону було проведено Всеукраїнську практико-орієнтовану платформу «Освітній вектор: допомога, підтримка, навчання дітей з порушеннями інтелекту та комплексними порушеннями розвитку в умовах воєнного стану в країні» в рамках відзначення Днів науки. <https://ispukr.org.ua/?p=9174#.Yo4W0cNBzIU>

Усі учасники, а це близько 1000 фахівців зі всієї України, мали змогу ознайомитися з інноваційними науковими розробками та з практичними

технологіями роботи з дітьми з особливими потребами, обговорити нагальні питання підтримки та допомоги особам з особливими потребами у воєнний час.

Спікерами Платформи був представлений досвід освітньої, психолого-педагогічної, корекційно-розвиткової роботи з дітьми з інтелектуальними та комплексними порушеннями розвитку в умовах війни. До уваги учасників заходу представлено актуальні розробки науковців та практичних працівників, обговорювались нагальні питання організації допомоги та підтримки дітям з особливими потребами у воєнний час, надавалися конкретні рекомендації щодо використання корекційних методів, прийомів та сучасних практик навчання дітей з інтелектуальними та комплексними порушеннями розвитку в умовах воєнного стану в країні.

Зазначимо, що до кожної дитини з порушеннями інтелектуального розвитку необхідно використовувати індивідуальний та диференційований підхід, тобто враховувати пізнавальні можливості дітей, їхній психологічний та емоційний стан. Завдання повинні бути доступними та зрозумілими, навчальний матеріал повинен подаватися невеликими порціями, враховуючи мовленнєві та комунікативні можливості та потреби дітей з порушеннями інтелекту.

Не зважаючи на складні обставини війни, варто пояснювати дітям у доступній формі щодо подій, які відбуваються навколо, сприяти формуванню у дітей реального сприйняття світу, заспокоювати їх, запевняти у тому, що ворог зазнає поразки і незабаром усі повернемося до мирного життя.

Таким чином підтримка, допомога та навчання дітей з ООП в умовах воєнного стану в країні є важливим ціннісно-гуманістичним освітнім вектором, спрямованим на запровадження комплексу психолого-педагогічних заходів та кроків підтримки, які допоможуть навчати, розвивати та мінімізувати наслідки психологічної травми у дітей в умовах сьогодення.

Література:

1. Порадник батькам: практичні рекомендації під час дистанційного навчання дітей з інтелектуальними порушеннями / навчально-методичний посібник

/О. Чеботарьова, Г. Блеч, І. Гладченко, С. Трикоз, І. Бобренко, О. Мякушко, І. Сухіна. За заг. ред. О.В. Чеботарьової. К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. С. 154 с.

2. Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку / навч.-метод. посібник / О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Гладченко, С.В. Трикоз, І.В. Бобренко, І.В. Сухіна, О.І. Мякушко. К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020.

3. Чеботарьова О. В. Учні початкових класів із порушеннями інтелектуального розвитку: навчання та розвиток: навчально-методичний посібник / О. Чеботарьова, І. Гладченко. Харків: Вид-во «Ранок», 2020. 128 с.

4. Психолого-педагогічний супровід навчання дітей з інтелектуальними порушеннями/навчально-методичний посібник / авт.: О. В. Чеботарьова, Г. Блеч, І. Гладченко, С. Трикоз, І. Сухіна, Н. Ярмола.: За наук. ред. О.В. Чеботарьової – К., ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2018. 123 с .

ОСОБЛИВОСТІ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В ПРОЦЕСІ ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Шевченко Ю.В., науковий співробітник відділу психолого–педагогічного супроводу дітей з особливими потребами, Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України (Київ, Україна)